

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ НЫЗАМЫ

17.06.1994-ж. №388/ХП

МИЙНЕТТИ ҚОРҒАҰ ҲАҚҚЫНДА

Усы Нызамға төмендегилерге муўапық өзгерислер киргизилген
28.12.2001-ж. 144/II-санлы ҚР Нызамы

Бул Нызам Қарақалпақстан Республикасында мийнетти қорғау илажларын шөлкемлестириўдиң бирден-бир тәртибин белгилеп береди.

I-БӨЛИМ УЛЫҰМА РЕЖЕЛЕР

1-статья. Қарақалпақстан Республикасында пуқаралардың мийнетти қорғау ҳуқықы

Қарақалпақстан Республикасының пуқаралары, сырт ел пуқаралары ҳәм пуқаралығы жоқ адамлар мийнетти қорғауға - жумыс процессинде өзиниң өмирин ҳәм ден саулығын қорғауға ҳақылы.

2-статья. Мийнетти қорғау

Мийнетти қорғау тийисли нызам шығарыў ҳәм басқада нормативлик актлер тийкарында ҳәрекет ететуғын социаллық-экономикалық шөлкемлестириў, техникалық, санитариялық-гигиеналық, емлеў-профилактикалық илажлардың ҳәм мийнет процессинде адамның қәўипсизлигин, ден саулығының ҳәм жумыс қәбилетиниң сақланыўын тәмийинлейтуғын илажлар системасы болып табылады.

3-статья. Мийнетти қорғау ҳаққындағы нызамшылық ҳәм нызамның ҳәрекет етиў саласы

Мийнетти қорғау ҳаққындағы нызамшылық усы Нызамнан ҳәм соған муўапық шығарылатуғын басқада нормативлик актлерден ибарат болады.

Усы Нызамның ҳәрекетти меншиктиң ҳәм хожалық жүргизиўдиң ҳәр қыйлы түрлериндеги кәрханалар, мәкемелер, шөлкемлер (ендигиден былай кәрханалар) менен, сондай-ақ айырым жаллаўшылар менен мийнет қатнасықларында турған барлық хызметкерлерге, кооперативлердиң ағзаларына, жоқары оқыў орынларының студентлерине, орта арнаўлы оқыў орынларының, кәсип-техникалық училищелериниң ҳәм өндириллик практиканы өтип атырған улыўма билим бериў мектеплериниң оқыўшыларына, кәрханаларда жумыс ислеўге тартылып атырған әскерий хызметкерлерге, альтернативалы хызметти өтеп атырған пуқараларға, судтың ҳүкими бойынша жазасын өтеў ушын ҳүкимлердиң орынланыўына басшылық ететуғын уйымлар белгилеген мийнет дүзетиў

мәкемелериниң кәрханаларында жұмыс ислеп атырған адамларға, сондай-ақ жәмийеттиң хәм мәмлекеттиң мәплеринде шөлкемлестирилетуғын мийнет жұмысының басқада түрлерине қатнасыўшыларға таратылады.

4-статья. Мийнетти қорғаў тараўында мәмлекетлик сиясаттың тийкарғы принципери

Мийнетти қорғаў тараўындағы мәмлекетлик сиясат мийнетти қорғаў жағдайларын жақсылаў, өндириллик жарақатланыўдың, кәсипке байланыссыз кеселликлердиң хәм зәхәрлениўлердиң алдын алыў бойынша Қарақалпақстан Республикасы мәмлекетлик хожалық хәм жергиликли аймақлық басқарыў уйымлары кәрханалары хәм кәрхана ийелери ҳәрекетлериниң бирлигин нәзерде тутады және төмендеги принциплерге тийкарланады.

- өндириллик жұмыс нәтийжелерине байланыссыз хызметкердиң өмири менен ден саўлығының артықмашлығы;

Мийнетти қорғаў тараўындағы жұмысты социаллық хәм экономикалық сиясаттың басқада бағдарлары менен, қоршап турған орталық мәселелериндеги жұмыс пенен байланыстырыў;

- меншик түрлерине хәм хожалық саласына қарамастан, барлық кәрханалар ушын мийнетти қорғаў тараўында бирдей талаптар белгилеў;

- кәрханаларда мийнетти қорғаў талаптарының барлық орынларда бийғәрез хәм тәсирли бақланыўын хәм олардың орынланыўының қадағаланыўын әмелге асырыў;

- мийнетти қорғаў бойынша ўатандарлық хәм сырт ел илиминин, техникасының хәм алдыңғы тәжирийбесиниң жетискенликлерин кеңнен пайдаланыў;

- қәўипсизлик техникасын, технологияларды хәм ислеўши адамларды қорғаў қуралларын ислеп шығарыў және енгизиў илажларын хошаметлеў;

- мәмлекеттиң мийнетти қорғаў илажларын қаржыландырыўға қатнасыўы;

- хызметкерлерди арнаўлы кийим кеншеклер, аяқ кийим хәм жеке қорғанатуғын басқада қураллар менен емлеў профилактикалық азық-аўқат пенен бийпул тәмийинлеў;

- өндиристе ҳәр бир бахытсыз жағдайды хәм кәсиплик кеселликти, зәхәрлениўди миннетли түрде тексерил хәм есапқа алыў және усы тийкарда олардың пайда болыў себеплерине жол қоймайтуғын илажлар ислеп шығыў хәм әмелге асырыў, сондай-ақ өндириллик жарақатланыўдың және кәсиплик кеселлениўдиң дәрежелери туўралы халыққа хабарлап турыў;

- өндиристе бахытсыз жағдайлардан жәбир көрген ямаса кәсиплик кеселликке дуўшар болған хызметкерлердиң мәплерин социаллық қорғаў;

- жоқары хәм орта арнаўлы оқыў орынларында мийнетти қорғаў бойынша қәнигелер таярлаў;

- экологиялық қәуіпсіз мийнет жағдайларын тәмийинлеу хәм жұмыс орынларында қоршап турған орталықтың жағдайын системалы қадағалау;
- кәрханаларда саламат хәм қәуіпсіз мийнет жағдайларын дүзиуге жәрдем ететуғын салық сиясатын жүргизиу;
- кәсиплик аўқамларының хәм мийнетти қорғауды тәмийинлеуге бағдарланған басқада жәмийетлик шөлкемлердин, кәрханалардың хәм айырым адамлардың жұмысын хәр жақлама қуўатлау;
- мийнетти қорғау машқалаларын шешиуде халық аралық бирге ислесиу.

5-статья. Мийнетти қорғауды мәмлекетлик басқарыу

Қарақалпақстан Республикасы мийнетти қорғауды мәмлекетлик басқарыуда Қарақалпақстан Республикасының Министрлер Кеңеси әмелге асырады.

6-статья. Мийнетти қорғау машқалалары бойынша шешимлер ислеп шығыуға хәм қабыл етиуге жәмийетлик шөлкемлердин қатнасыуы.

Кәрханалар, қәнигелер, пуқаралар мийнетти қорғау машқалаларын шешиу ушын жәмийетлик бирлеспелерге жәмлесиуи мүмкин, олар нызамшылыққа муўапық хәрекет етеди.

Мәмлекетлик хәм хожалық басқарыу уйымлары бақлау хәм қадағалау уйымлары, сондай-ақ кәрханалар бул бирлеспелерге хәр жақлама жәрдем көрсетеди хәм қуўатлайды, және мийнетти қорғауды тәмийинлеу мәселелери бойынша шешимлер ислеп шығыу хәм қабыл етиу пайытында олар таярлаған режелер менен усынысларды есапқа алады.

7-статья. Мийнетти қорғау бойынша халық аралық шәртнамалар

Қарақалпақстан Республикасының кәрханалары хәм пуқаралары халық аралық шәртнамалар ямаса келисимлер тийкарында жұмысларды орынлап атырған пайытта, егер басқа реже келисип алынбаған болса, усы нызамға муўапық оларда мийнетти қорғау бойынша нәзерде тутылған талаптар қолланылады.

Қарақалпақстан Республикасының кәрханаларында ислеп атырған сырт ел пуқаралары ушын мийнетти қорғау мәселелеринде қатнасықларды ретлестириу өзгешеликлери мәпдар тәреплердин келисимлери менен белгиленеди.

II-БӨЛИМ

МИЙНЕТТИ ҚОРҒАУДЫ ТӘМИЙИНЛЕУ

8-статья. Мийнетти қорғауды нормативлик тәмийинлеу

Қарақалпақстан Республикасының Министрлер Кеңеси, кәсиплик аўқамлары Қарақалпақстан Республикалық Кеңеси менен бирликте илимий-тийкарланған стандартларды, мийнетти, қоршап турған орталықты қорғаудың

қәделери менен нормаларын ислеп шығыў хәм қабыл етиў жолы менен өндиристе мийнет қәўипсизлигин тәмийинлеў ушын зәрүр болған талаптар дәрежесин белгилейди, сондай-ақ кәсиплик аўқамлары менен келисим бойынша мийнет шараятларын жақсылаў, өндиристе жарақатланыўдың, кәсиплик кеселликлердин алдын алыў бойынша республикалық мақсетке бағдарланған программаларды ислеп шығады хәм қаржыландырады және олардың орынланыўын қадағалайды.

Министрликлер хәм мәкемелер тийисли кәсиплик аўқамлары менен келисим бойынша мийнет жағдайларын жақсылаў ушын тараўлық программалар ислеп шығады хәм оларды қаржыландырады.

Кәрхана ҳәкимшилиги, жаллаўшы, меншик ийеси ямаса ол ўәкилик берген басқарыў уйымы (ендигиден былай «ҳәкимшилик») жаңадан мийнетти қорғаў бойынша стандартлардың, қәделердин хәм нормалардың талаптарының, сондай-ақ жәмаатлик шәртнама менен нәзерде тутылған миннетлемелердин орынланыўын тәмийинлейди.

Кәрханалардың хызметкерлери республиканың тийисли нызам шығарыў хәм нормативлик актлери менен, жәмаатлик шәртнамалар менен белгиленген мийнетти қорғаў бойынша қәделер хәм нормалардың талаптарын орынлаўға миннетли.

9-статья. Кәрханалар хәм объектлерди жойбарластырыў салыў хәм пайдаланыўда, өндирис қуралларын ислеп шығарыў хәм оңлаўда мийнетти қорғаў талаптарын тәмийинлеў

Стандартлардың, экономика, мийнетти қорғаў бойынша қәделер хәм нормалардың талаптарына жуўап бермейтуғын өндирислик жайларды хәм қурылыс объектлерин жойбарластырыўға, салыўға хәм реконструкциялаўға, өндирис қуралларын ислеп шығыўға, оңлаўға, технологиялардың, соның ишинде сырт еллерден сатып алынған технологиялардың енгизилиўине жол қойылмайды.

Егер белгиленген тәртипте берилетуғын қәўипсизлик сертификаты болмаса, бирде жаңа ямаса реконструкцияланып атырған кәрхана, объект, өндирис қуралы қабыл етилмейди хәм пайдаланыўға тапсырылмайды.

Белгиленген тәртипте дизимге алыўға жататуғын кәрханалар өзиниң жумысын жүргизиў ҳуқықы бойынша Қарақалпақстан Республикасының тийисли бақлаў хәм қадағалаў уйымларының алдын ала рухсатын көрсетиўге миннетли. Көрсетилген рухсатты кәрхананың алыў тәртибин Қарақалпақстан Республикасының Министрлер Кеңеси белгилейди.

Мийнет қәўипсизлигиниң талаптарына жуўап бермейтуғын хәм адамлардың ден саулығына ямаса өмирине қәўип туўғызатуғын кәрханалардың ямаса олардың өндирислик бөлимшелериниң жумысы, өндирис қуралларын пайдаланыўға ўәкилик берилген уйымлардың тоқтаўына жатады.

Өндиристе шекленген жол қойылатуғын нормативлер (концентрациялар) исленип шығылмаған хәм белгиленген тәртіпте экспертизадан өтпеген зыянлы затларды қолланыўға тыйым салынады.

10-статья. Мийнетти қорғаў бойынша қәнигелер таярлаў

Мәмлекет хәм кәрханалар республикада жоқары хәм орта арнаўлы оқыў орынлары студентлериниң хәм оқыўшылардың, халық хожалығындағы хәр қыйлы тараўлардың өндирис өзгешеликлерин есапқа алып, мийнетти қорғаў бойынша курсты миннетли түрде үйрениўин шөлкемлестириўи тийис.

Министрликлер, мәкемелер, концернлер, ассоциация хәм басқада хожалық басқарыў уйымлары мийнетти қорғаў системасында ислеўши қәнигелердиң қайта маманлық алыўын тәмийинлейди.

11-статья. Мийнетти қорғаўды қаржыландырыў

Мийнетти қорғаўды қаржыландырыў мәмлекет тәрәпинен, сондай-ақ жәмийетлик бирлеспелердиң хәм меншик түрине қарамастан кәрханалардың ықтыярлы төлемлериниң есабынан әмелге асырылады.

Тийисли бюджетлерде ажыратылатуғын мийнетти қорғаўға бюджетлик қаржылар (республикалық хәм жергиликли) айырым қатарлар менен көрсетиледи, бақлаў хәм қадағалаўды басқарыўуыимларын сақлаў, илим-изертлеў жумысларын қаржыландырыў, мийнетти қорғаў бойынша мәмлекетлик мақсетке муўапық программаларды орынлаў ушын пайдаланылады.

Хәр бир кәрхана жыл сайын мийнетти қорғаўға жәмаатлик шәртнама менен (келисим) белгиленетуғын муғдарда зәрүрли қаржыларды ажыратады. Кәрханалардың хызметкерлери бул мақсетлерге қандай-да бир қосымша шығынлар жумсамайды.

Кәрханалар хожалық, коммерциялық, сыртқы экономикалық хәм басқа да жумыстан алынатугын пйда (дәраматлар), сондай-ақ басқа да дәреклер есабынан орайластырылған фонд дүзиўге хақылы. Мийнетти қорғаў фондына откерилетуғын пайдаға салық салыўға жатпайды.

Мийнетти қорғаў қаржылары басқа мақсетлерге пайдаланылмайды.

Фондларды дүзиў хәм пайдаланыў тәртибин кәсиплик аўқамлары Қарақалпақстан Республикалық Кеңесиниң қатнасыўы менен Қарақалпақстан Республикасының Министрлер Кеңеси белгилейди.

12-статья. Мийнетти қорғаў қуралларын дүзиўге хәм ислеп шығарыўға кәрханалардың экономикалық қызығыўшылығын тәмийинлеў.

Әдебият, плакатлар, мийнетти қорғаў бойынша басқада нәсият қуралларын басып шығарыў есабынан дүзилетуғын, сондай-ақ илим-изертлеў хәм жойбарластырыў-конструкторлық шөлкемлердиң ислеўшилери жәмаатлик хәм

жеке қорғау құралларын, өндирилсик орталықты қадағалау құралларын хәм дозиметрия құралларын жаңадан дөретиу, барларын ислеп шығаруу хәм әмелге асыруу есабынан алынған кәрханалар пайдасының бир бөлеги жеңил шәртте салық салыуға жатады.

13-статья. Кәрханаларда саламат хәм қәуипсиз мийнет жағдайларын тәмийинлеу

Барлық кәрханаларда, хәр бир жумыс орнында стандартлардың, мийнетти қорғау бойынша қәделердің хәм нормалардың талапларына сәйкес келетуғын жағдайлар дүзилиуи тийис.

Кәрханаларда саламат хәм қәуипсиз мийнет жағдайларын тәмийинлеу қәуипли хәм зыянлы өндирилсик факторлардың қадағаланыуын шөлкемлестириу және қадағалау нәтийжелери тууралы мийнет жәмаатлерине өз уақтында мәлим етиу хәкимшиликке жүкленеди.

Зыянлы хәм қәуипли мийнет жағдайлары бар өндирилслерде, сондай-ақ, айрықша температуралы жағдайларда ямаса патасланыуға байланыслы орынларда исленетуғын жумысларда хызметкерлерге бийпул мәмлекетлик басқаруу уйымлары белгилеген нормалар бойынша сүт ямаса басқада соған тең болған азық-ауқат өнимлери, емлеу-профилактикалық ауқатлар, арнаулы кийим-кеншек, жеке қорғаныудың басқада құраллары, жууыныу хәм дезинфекциялаушы құраллар бериледи.

Кәрханада саламат хәм қәуипсиз мийнет жағдайларын тәмийинлеу бойынша хәкимшиликтің хәм хызметкерлердің өз-ара миннетлемелери жәмаатлик шәртнамада ямаса келисимде нәзерде тутылады.

14-статья. Кәрханаларда мийнетти қорғау хызмети

Министрликлер, мәкемелер, концернлер, ассоциациялар хәм басқада хожалық уйымлары кәсип ауқамларының тийисли Қарақалпақстан республикалық комитети менен келисим бойынша өзлери ислеп шыққан режелерге мууапық, мийнетти қорғау бойынша жумысларды байланыстырып отырады.

Ислеушилердің саны 50 хәм оннан да көбирек адамнан ибарат болған кәрханаларда арнаулы таярлықтан өткен адамлардан мийнетти қорғау бойынша хызметлер дүзиледи (лауазымлар енгизиледи), ал 50 хәм оннан да аслам транспорт құраллары бар кәрханаларда буннан басқа жол хәрекетинің қәуипсизлиги бойынша хызметлер дүзиледи (лауазымлар енгизиледи). Ислеушилердің саны аз хәм транспорт құралларының саны аз болған кәрханаларда мийнетти қорғау бойынша хызмет уазыйпаларын орынлау басшылардың бирине жүкленеди.

Мийнетти қорғау хәм жол хәрекетинің қәуипсизлиги бойынша хызметлер кәсиплик ауқам комитети менен келисилген режелер бойынша ислейди хәм

өзинің статусы бойынша кәрхананың тийкарғы хызметлерине теңлестириледи және оның басшысына бағынады.

Мийнетти қорғау хызметлеринің қәнигелери мийнетти қорғау бойынша қәделерди хәм нормаларды барлық хызметкерлердиң сақлауын қадағалауға, структуралық бөлимшелердиң басшыларына анықланған тәртип бузыуларды салыстырыу ушын миннетли көрсетпелер бериуге, сондай-ақ мийнетти қорғау ҳаққындағы нызамшылықты бузыушы адамларды жууапкершиликке тартуу тууралы кәрханалардың басшыларына усыныслар қойууға ҳақылы.

Мийнетти қорғау хәм жол ҳәрекетинің қәуипсизлиги хызметлеринің қәнигелери өзлеринің лауазымлы уазыйпаларына кирмейтуғын жумысларды орынлауға тартылмайды.

Мийнетти қорғау хәм жол ҳәрекетинің қәуипсизлиги хызметлери тек кәрхананың жумысы тоқтатылған жағдайда сапластырылады.

15-статья. Хызметкерлерди бахытсыз жағдайлардан хәм кәсиплик кеселликлерден социаллық қамсыздандыруу

Кәрханалардың хызметкерлери нызамшылық пене белгиленген тәртипте хәм шәртлерде бахытсыз жағдайлардан, кәсиплик кеселликлерден хәм зәхәрлениулерден миннетли түрде қамсыздандырууға жатады.

16-статья. Мийнетти қорғау бойынша мәмлекетлик статистикалық есап бериу

Кәрханалар мийнетти қорғау хәм өндириллик жарақатланыу жағдайлары ҳаққында статистика уйымларына тастыйықланған мәмлекетлик есап берип турууға миннетли.

Мийнетти қорғаудың хәм өндириллик жарақатланыудың жағдайы ҳаққында статистикалық мағлыұматлар статистика уйымлары тәрәпинен мийнетти қорғауды бақлау хәм қадағалауды әмелге асыратуғын мәмлекетлик уйымларға жибериледи.

III-БӨЛИМ

ХЫЗМЕТКЕРЛЕРДИҢ МИЙНЕТТИ ҚОРҒАҰ ХҰҚЫҚЫН ӘМЕЛГЕ АСЫРУУДАҒЫ КЕПИЛЛИКЛЕР

17-статья. Жумысқа қабыллауда мийнетти қорғау хуқықының кепилликлери

Мийнет шәртнамасының (келисиминин) шәртлери мийнетти қорғау бойынша нызам шығаруу хәм басқада нормативлик актлердиң талапларына сәйкес келиуи тийис.

Ден саулық жағдайына сәйкес келмейтуғын жумысқа пуқараларды қабыл етиу қадаған етиледи.

Хызметкерлерди кәсіплик кеселликтің күшли пайда болыў қәўпи бар жумысқа қабыллаў пайытында кәрхана ҳәкимшилиги бул туўралы оған ескертиўге миннетли.

18-статья. Миннетли медициналық көзден өткеріўлер

Кәрхана мийнет шәртнамасын дүзерде хәм ол ҳәрекет етип турған дәўирде ден саўлықты сақлаў уйымлары белгилеген тәртипке муўапық бир қатар кәсіплердеги хәм өндирилслердеги хызметкерлерди медициналық көзден өткеріў илажларын алдын-ала хәм ўақты-ўақты шөлкемлестирип турыўға миннетли. Хызметкерлер медициналық көзден өткеріўлерден бас тартыўға ҳақылы емес.

Хызметкерлер көзден өткеріўлерден бас тартқан жағдайда ямаса өткерилген тексеріўлердиң нәтийжелери бойынша врачлық комиссиялар берген усынысларды орынламаған жағдайда ҳәкимшилик оларды жумысқа жибермеўге ҳақылы.

Хызметкер егер ден саўлық жағдайының төменлеўи мийнет жағдайларына байланыслы деп есапласа, гезексиз медициналық көзден өткеріўди талап етиўге ҳақылы.

Медициналық көзден өткеріў пайытында хызметкерлердиң жумыс орны (лаўазымы) хәм орташа хызмет ҳақысы сақланады.

19-статья. Мийнет искерлиги процессинде мийнетти қорғаў хуқықының кепилликлери

Ҳәкимшилик өндирилслик жарақатланыўдың хәм кәсіплик кеселликлердиң алдын алатуғын мийнеттиң социаллық гигиеналық жағдайларын тәмийинлеўге, мийнетти қорғаўдың ҳәзирги заман қуралларын енгизиўге миннетли.

Хызметкердиң өмири хәм ден саўлығына қәўип туўдыратуғын жағдай пайда болса ол бул туўралы иркилместен ҳәкимшиликке хабарлайды, ҳәкимшилик бақлаў хәм қадағалаў уйымлары буны тастыйықлаған жағдайда жумысты тоқтатыўға хәм усы қәўипти сапластырыўға миннетли. Ҳәкимшилик зәрүрли илажлар көрмеген жағдайда хызметкер қәўиптиң сапластырылыўына шекем жумысты тоқтатыўға ҳақылы, буның ушын оған ҳеш қандай тәртипке шақырыў илажлары қолланылмайды.

Ҳәкимшилик хызметкерлердиң өмири хәм ден саўлығы ушын тиккелей үлкен қәўип бурынғысынша сақланып турса хәм бул жағдай мийнетти қорғаў бойынша инспекция тәрөпинен тастыйықланса, хызметкердиң жумысты қайта баслаўын талап етиўге ҳақылы емес хәм жумыс тоқтатылған барлық ўақыт ушын бәрше материаллық шығынларды хызметкерге төлеўге миннетли.

Ҳәкимшилик мийнетти қорғаў ҳаққындағы нызамшылықты бузса хәм буны бақлаў және қадағалаў уйымлары тастыйықласа, онда мийнет шәртнамасы ҳәр қандай ўақытта хызметкердиң билдириўи бойынша бузылыўы мүмкин хәм оған шығыў пулы төленеди.

Хызметкерде кәсіптік кеселліктің белгилері анықланған жағдайда хәкімшілік медициналық жуымақ тийкарында маманлықты өзгертуі дәуиринде орташа бир айлық хызмет хақысын ақлауы менен оны басқа жумысқа өткеріуі тийис.

20-статья. Мийнетти қорғау саласындағы хызметкерлерди оқытуы хәм оларға инструктаж беріу

Басшыларды қоса кәрханалардың барлық хызметкерлері мәмлекетлик бақлау хәм қадағалау уйымлары олардың кәсіптері хәм жумыс түрлері ушын белгиленген тәртіпте хәм мүддетлерде оқыуы, инструктаж алыуы, билимлерин тексеріуі хәм қайта аттестациялаудан өтиуі тийис.

Жаңадан кирип атырған, сондай-ақ басқа жумысқа өткерилип атырған барлық хызметкерлер ушын хәкімшілік мийнетти қорғау бойынша инструктаж өткеріуге, жумысларды орынлаудың қәуіпсиз усылларын хәм бахытсыз хәдийселерден жәбир көрген адамларға биринши жәрдем көрсетиуди үйретиу бойынша илажлар шөлкемлестириуге миннетли.

Аса қәуіпті өндиристе жумысқа ямаса кәсіби бойынша таңлап алыу талап етилетуғын жумысқа кирип атырған хызметкерлер ушын мийнетти қорғау бойынша алдын-ала үйретиу илажлары өткериледи, имтиханлар тапсырады хәм соңынан уақты-уақты қайта аттестациядан өтип турады.

Мийнетти қорғау бойынша оқымаған, инструктаж алмаған хәм билимлерин тексертпеген адамлардың жумысқа жиберилиуине тыйым салынады.

Хәкімшілік мийнетти қорғау мәселелері бойынша хызметкерлердин маманлығын мудама арттырып барыу тууралы илажлар көриуге миннетли.

21-статья. Мийнет шараятларының хәм оны қорғаудың жағдайы хақында хызметкерлердин мәлимлеме алыу хақықы

Кәрханалардың хызметкерлері жумыс орынларындағы жағдайлар хәм мийнетти қорғау жағдайы хақында, бунда жеке қорғаныу қураллары, жеңилликлер хәм компенсациялар хақында мәлимлеме беріуди талап етиуі, ал хәкімшілік оны беріуі тийис.

22-статья. Хызметкерлердин айырым категориялары ушын мийнетти қорғау тарауындағы қатнасықларды ретлестириу өзгешеликтері

Хызметкерлердин айырым категориялары (хаял-қызлар, жаслар, мийнет қәбилети шекленген адамлар) ушын, сондай-ақ мийнет жағдайлары аўыр хәм зыянлы жумысларда ислеуши хызметкерлер ушын мийнетти қорғау тарауындағы қатнасықларды ретлестириу өзгешеликтері нызамлар менен белгиленеди.

IV-БӨЛИМ

МИЙНЕТТИ ҚОРҒАҰ БОЙЫНША НЫЗАМ ШЫҒАРЫҰ ХӘМ БАСҚАДА НОРМАТИВЛИК АКТЛЕРДИҢ САҚЛАНЫҰЫН БАҚЛАҰ ХӘМ ҚАДАҒАЛАҰДЫ ШӨЛКЕМЛЕСТИРИҰ

23-статья. Мийнетти қорғау бойынша нызам шығарыу хәм басқада нормативлик актлердиң сақланыуын мәмлекетлик бақлау хәм қадағалау

Мийнетти қорғау бойынша нызам шығарыу хәм басқада нормативлик актлердиң барлық орынларда сақланыуын мәмлекетлик бақлау хәм қадағалауды буған арнаулы ўәкиллик берилген мәмлекетлик уйымлар әмелге асырады, олар Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңеси тәрәпинен тастыйықланған усы уйымлар ҳаққында режелерге муўапық ҳәрекет етеди.

24-статья. Мийнетти қорғау бойынша нызам шығарыу хәм басқада нормативлик актлердиң сақланыуын жәмийетлик қадағалау

Мийнетти қорғау бойынша нызам шығарыу хәм басқада нормативлик актлердиң сақланыуын жәмийетлик қадағалау илажларын мийнетти қорғау бойынша мийнет жәмаатлери хәм кәсип уйымларының шөлкемлери өзлери сайлаған ўәкиллер арқалы әмелге асырады.

Арнаулы таярлықтан өткен мийнетти қорғау бойынша ўәкил жумыс орынларында мийнетти қорғау жағдайын тосқынлықсыз тексерийге, анықланған тәртип бузыу фактлерин сапластырыу ҳаққында және айыпкер адамларды жуўапкершиликке тартыу туўралы усыныслар қойыуға ҳақылы. Өзиниң ўазыйпаларын орынлау ушын мийнетти қорғау бойынша ўәкилге хәр хәптеде жумыс ўақтында орташа хызмет ҳақы муғдарында ҳақы төлеу менен кеминде еки саат бериледи.

25-статья. Хызметкерлердиң мийнетти қорғау ҳуқықының қорғалыуы бойынша кәсип аўқамларының ҳуқықлары

Кәсиплик аўқамлары хызметкерлердиң мәмлекетлик хәм хожалық уйымлары алдында мийнетти қорғау ҳуқықын қорғайды, оның әмелге асырылыуын қадағалайды, усы мақсетлерде өзиниң ықтыярында реже тийкарында ҳәрекет ететуғын техникалық мийнет инспекциясы болады, мийнетти қорғау бойынша мәмлекетлик сиясат ислеп шығыуға, нормативлик хәм ҳуқық жумысларына қатнасады. Мийнетти қорғау мәселелери бойынша барлық нормативлик актлерди (стандартларды, қәделерди, нормаларды, инструкцияларды хәм басқаларды) кәсиплик аўқамлары қарап шыққаннан кейин тийисли уйымлар қабыл етеди.

Кәсиплик аўқамлары өз интасы ямаса хызметкерлердиң өтинишлери бойынша кәрханаларда мийнетти қорғау бойынша нызам шығарыу хәм басқада нормативлик актлердиң сақланыуын, жәмәетлик шәртнамалардың хәм келисимлердиң орынланыуын тексерийге, қарарлар қабыл етийге ямаса

анықланған тәртіп бузыу жағдайларын сапластырыу хаққында хәкимшиликке усыныслар бериуе хақылы.

Буларды орынлаудан тийкарсыз бас тартыу ямаса адамлардың өмири хәм ден саўлығына қәуип туўғызатуғын хәмелдар адамлардың хуқыққа қарсы хәрекетлери, өндиристе бахытсыз жағдайларды есапқа алыудан жасырып қалыу жағдайларында кәсиплик аўқамларын айыпкер адамларды тап ислеп турған лаўазымларынан босатыуға шекем жуўапкершиликке тартыу хаққында, сондай-ақ анықланған тәртіп бузыуларды сапластырыуға дейин жумысларды тоқтатыу хаққында талап қойып, мәмлекетлик хәм хуқық қорғау уйымларына өтиниш етиуе хақылы.

Мийнетти қорғауға хызметкерлердин хуқықының әмелге асырылыуын қадағалау пайытында кәсиплик аўқамларының техникалық мийнет инспекциясы хәм қандай мәкемелерде иркинишсиз болыуға хәм мийнетти қорғау жағдайын тексеріуе, анықланған тәртіп бузыу жағдайларын сапластырыу хаққында хәкимшиликке көрсетпелер бериуе, хәмелдар адамларға штраф салыуға, егер буннан былайғы жумысы хызметкерлердин ден саўлығына ямаса өмирине қәуип туўғызатуғын болса, үскенелердин, участкалардың, цехлардың, өндирилслердин жумысын ўақытша тоқтатыуға, өндиристе хызметкерлердин бахытсыз жағдайға ушырауын тексеріуе қатнасыуға (ямаса өз бетинше өткеріуе) хақылы.

Кәсиплик аўқамлары белгиленген тәртіпте мийнетти қорғау бойынша нормативлик актлер ислеп шығыуға хәм келисип алыуға қатнаса отырып, өзлери менен келисилмеген актлердин хәрекетке енгизилиўине тийисли мәмлекетлик уйымлар арқалы наразылық билдириуе хақылы.

Кәсиплик аўқамлары өндирилс қуралларын сынап көриу хәм пайдаланыуға қабыллау бойынша мәмлекетлик комиссиялардың жумысына, өндиристе кәсиплик кеселликлерди тексеріуе, врачлық-мийнет эксперт комиссиясының (ВТЭК) мәжилислерине қатнасады, мийнетти қорғау жағдайын, оны жақсылау бойынша жәмәтлик шәртнамаларда нәзерде тутылған илажлардың орынланыуын тексереди хәм солардың нәтийжелери бойынша анықланған тәртіп бузыу жағдайларын сапластырыу туўралы орынлау ушын миннетли болатуғын усыныслар береді.

Кәсиплик аўқамлары өзлериниң интасы ямаса хызметкерлердин арзалары бойынша мийнет ўазыйпаларын атқарыуға байланыслы жарақатланыудан ямаса ден саўлығына келтирилген зыяннан көрилетуғын шығынды өтеу, хызметкерлердин ден саўлығын хәм мийнетин қорғау хуқықының басқада кемситилиу жағдайлары туўралы судқа хабарласыуы мүмкин.

V-БӨЛИМ

МИЙНЕТТИ ҚОРҒАУ БОЙЫНША НЫЗАМ ШЫҒАРЫУ ХӘМ БАСҚАДА НОРМАТИВЛИК АКТЛЕРДИ БУЗҒАНЫ УШЫН ЖУЎАПКЕРШИЛИК

26-статья. Мийнетти қорғау бойынша талаптарды тәмийинлемегени ушын кәрханалардың жууапкершилиги

Мийнетти қорғау бойынша талаптарды тәмийинлемегени ушын кәрханалар өндиристе бахытсыз жағдайлардан хәм кәсиплик кеселликлерден социаллық қамсызландырыу мақсетлерине арттырылған тарифлер бойынша қаржылар өткереди, бул қаржылар мийнет жағдайларына қәуиплилик, зыянлылық хәм орынланып атырған жұмыстардың аұырлығына қарай ўақты-ўақты қайта қаралып турады.

Қарақалпақстан Республикасы Мийнет хәм халықты социаллық қорғау министрлигиниң мийнет жағдайларын Мәмлекетлик экспертизалаудың жууамағы тарифлерди қайта қарап шығыу ушын тийкар болып табылады.

27-статья. Мийнетти қорғау талаптарына жууап бермейтуғын өндирилк мақсеттеги өнимлерди ислеп шығарғаны хәм сатқаны ушын кәрхананың экономикалық жууапкершилиги

Мийнетти қорғау талаптарына жууап бермейтуғын өндирилк мақсеттеги өнимлерди ислеп шығарыушы хәм жеткерип бериуши кәрханалар тутыныушыларға келтирилген зәледди нызамлар менен белгиленген тәртипте хәм шәртлерде өтейди.

Мийнетти қорғау бойынша стандартлардың, қәделердиң хәм нормалардың республикада белгиленген талаптарына сәйкес келмейтуғын өндирилс қуралларын, жеке хәм жәмәәтлик қорғаныу қуралларын, соның ишинде сырт еллерден сатып алынған усындай қуралларды сатыу хәм рекламалау нызамсыз болып табылады. Усы жұмыстың нәтийжесинде кәрхана алған пайда белгиленген тәртипте бюджетке (республикалық, жергиликли) өткерийуге жатады.

28-статья. Мийнетти қорғау бойынша нызам шығарыу хәм нормативлик актлерди бузғаны ушын жууапкершилик

Мийнетти қорғау бойынша нызам шығарыу хәм басқада нормативлик актлерди бузған яки мәмлекетлик хәм жәмийетлик бақлау хәм қадағалау уйымлары ўәкиллериниң жұмысына кесент келтириуши хәмелдар адамлар нызамшылық пенен белгиленген тәртипте интизамлық, хәкимшилик ямаса жынаят жууапкершилигине тартылады.

Мийнетти қорғау бойынша нормативлик актлердиң талаптарын бузғаны ушын кәрханалардың хызметкерлери белгиленген тәртипте жууапкершиликке тартылады.

29-статья. Өндиристе жәбирленген хызметкерлердиң көрген зәлели ушын кәрхананың материаллық жууапкершилиги

Хәкимшиликтин айыбы менен өндиристе бахытсыз жағдайдың ямаса кәсіплик кеселликтин нәтийжесинде жұмыс қәбилетинен толығы менен ямаса жарым-жарты айырылған хызметкерге кәрхана бир рет жәрдем ақша төлейди хәм тийисли нызам бойынша белгиленген муғдарларда хәм тәртипте ден саўлығына келтирилген зәлелди өтейди.

Бир рет берилетуғын жәрдем ақшаның муғдары жәмәтлик шәртнама (келисим) менен белгиленеди хәм жәбир көриўшиниң бир жыллық хызмет ҳақысынан кем болмаўы тийис.

Кәрхана жәбир көрген хызметкерлерге, егер ол буларға мүтәж деп табылса, емлениў, протез салыў ямаса медициналық хәм социаллық жәрдемниң басқада түрлерине жумсалатуғын шығынларды өтейди, сондай-ақ медициналық жуўмаққа муўапық жәбиркештиң кәсіпке қайта таярланыўын хәм жұмысқа орналасыўын тәмийинлейди ямаса усы мақсетлер уын шығынларды өтейди.

30-статья. Өндиристе бахытсыз жағдайдың нәтийжесинде хызметкер қайтыс болған жағдайда кәрхананың материаллық жуўапкершилиги

Өндиристе бахытсыз жағдайдың нәтийжесинде хызметкер қайтыс болған жағдайда кәрхана буған ҳуқықы бар адамларға нызам менен белгиленген тәртипте хәм муғдарларда материаллық зәлелди өтейди, сондай-ақ оларға бир рет жәрдем ақша төлейди, буның муғдарын Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңеси белгилейди.